

PEDRET I MARZÀ

El municipi de Pedret i Marzà s'estén pel sector septentrional de la plana de l'Alt Empordà, cap a la conca del riu Muga fins a tocar, pel sud-est, l'antiga riba del desaparegut estany de Castelló. Limita, a l'oest i al sud, amb Peralada, al nord amb Garriguella i a l'est amb Vilajuïga i Pau. El municipi pren el nom dels dos nuclis de població que el conformen: Pedret, a llevant, lloc de població dispersa on es troba l'església parroquial; i Marzà, capital administrativa, situat a 1 km a l'oest, amb un nucli de població agrupada al voltant d'una plaça i que conserva restes d'una fortalesa medieval. S'accedeix al municipi per un ramal de la carretera N-260; per la carretera local GIV-6101, que condueix de Pedret a Pau; i per la GI-610, que va de Roses a Vilajuïga.

Trobem una referència al *territorio Petreto* en un precepte del rei Lluís IV d'Ultramar de l'any 953 que concedeix els drets de pesca a l'estany de Castelló al monestir de Sant Pere de Rodes. Ja el 1060, la comtessa Guisla, viuda del comte d'Empúries, fa donació a la seu de Girona d'un alou situat al terme de Marzà. El 1151, un personatge anomenat Guillem Humbert disposa en el seu testament el desig de ser enterrat a Sant Pere de Rodes i llegar al monestir el seu alou de *Marzan*. Posteriorment, l'església de Sant Esteve de Pedret s'esmenta a les *Rationes decimarum* dels anys 1279-1280. El 1308 es fa constar que la jurisdicció civil de Vila-sacra, el Far i Marzà era competència de l'abat de Sant Pere de Rodes, i que a els comtes d'Empúries li havien de retre homenatge. El 1402, el rei Martí l'Humà, actuant com a comte d'Empúries, reconeixia aquest domini del monestir.

Castell de Marzà

LES RESTES DEL CASTELL DE MARZÀ es troben al nucli urbà del poble de Marzà, a la part més elevada del petit turó on s'assenta la població. La primera notícia coneguda sobre el castell data de l'any 1288, quan l'abat Ramon de Sant Pere de Rodes va comprar el castell d'Amarzà a Simó de Sales per 72.000 sous. S'esmenta també la fortalesa en el reconeixement de les possessions del cenobi per part del rei Martí l'Humà l'any 1402. Un segle després, el 1509, hi ha constància de la presa de possessió de l'abat Ferran Ram de l'abadia, la qual es va mantenir sota el seu poder fins a la desamortització del 1836.

El recinte, de petites dimensions, conserva diversos trams identificables. A la part septentrional, delimitada pel carrer del Nord, es conserva una torre cilíndrica amb el basament atalussat, i, a banda i banda, dos murs amb el talús també ben marcat. Aquest talús està construït amb blocs de pedra de grans dimensions pràcticament sense tallar, disposats en filades irregulars i units amb abundant morter de calç. Per la seva banda, el cos cilíndric de la torre (que ha perdut el seu coronament original) presenta dos tipus d'aparell diferents. La part inferior té les mateixes característiques constructives que el talús, i presenta una espitllera formada amb quatre grans pedres desbastades. La part superior presenta un

Vista del sector nord

aparell format per pedres de diverses mides sense desbastar i fragments de material constructiu, tot lligat amb morter; el mateix aparell s'observa als dos murs de la muralla que flanquegen la torre.

A la part oriental del poble, a la plaça del Joc de la Pilota, hi ha un altre tram del recinte integrat al mur perimetral d'una casa privada. En aquest cas, el mur es troba bastant degradat, però tot i això encara es pot observar la forma atalussada a tota la part inferior. El traçat de la muralla continua pel carrer Empordà, on trobem l'antic portal d'accés al recinte. Es tracta d'una porta de doble arcada de mig punt adovellada, construïda amb carreus de pedra desbastats. Conserva les dues pollegueres superiors de la porta i l'obertura pel rastell. Des del carrer Empordà, l'accés al portal es realitza per sota d'un arc escarser, amb els muntants construïts també amb carreus ben treballats; una volta rebaixada cobreix el passadís que travessa la casa.

La datació proposada per a aquests elements la situem en el segle XIII. Cal suposar que entre les cases del poble poden quedar més restes del castell, que no són visibles ni estan inventariades.

Text: MJV - Foto: ASJ/MJV

Bibliografia

AA.VV., 1990, p. 393; ARNALL I JUAN, M. J., 1981-1982, p. 78; BADIA I HOMS, J., 1977-1981, II-A, pp. 316-317; BOTET I SISÓ, J., 1905-1908, 21, p. 407; CASTELLS CATALANS, ELS, 1967-1979, pp. 573-574; CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, IX, pp. 606-607; DEL CAMPO I JORDÀ, F., 1989, p. 23; MONSALVATJE Y FOSSAS, F., 1901, p. 43.

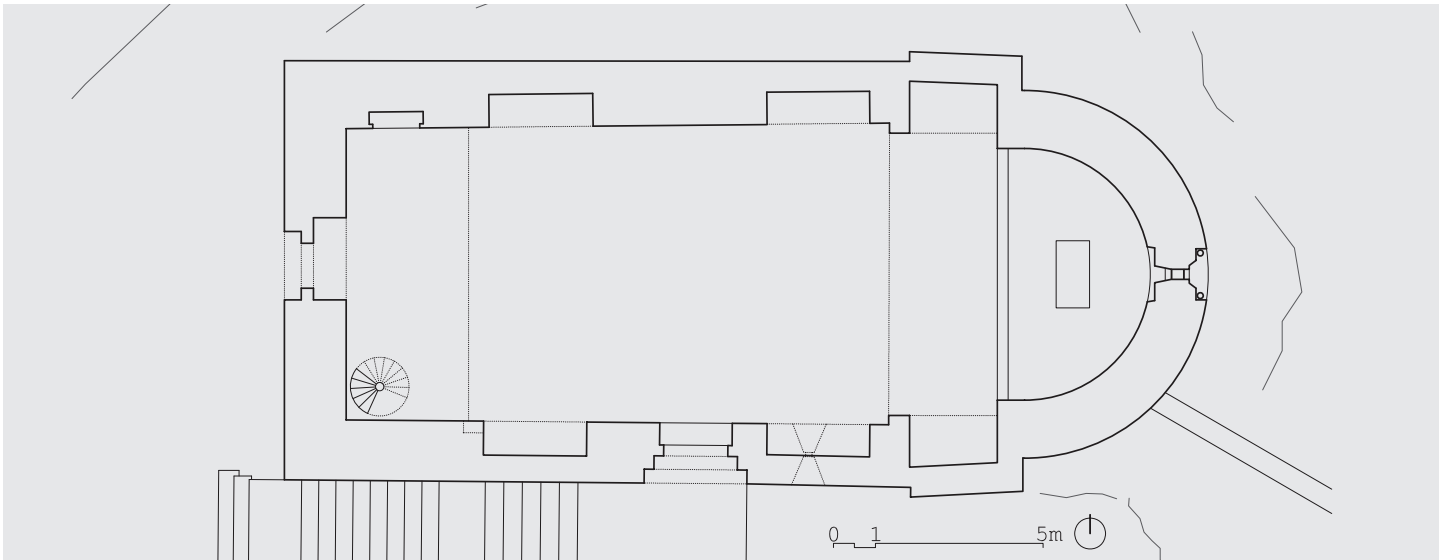
Església de Sant Esteve de Pedret

L'ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE DE PEDRET va ser la parròquia d'un veïnat que es troba molt disseminat, en una zona d'aiguamolls que ocupa l'espai del desaparegut estany de Castelló. Al costat de l'església només trobem dues masies i l'antiga rectoria. S'accedeix fàcilment al lloc des del nucli veí de Marzà, o per la GIV-6101, que neix a la població propera de Pau.

L'església de Pedret està documentada per primer cop l'any 974. Al segle següent, l'any 1060, la comtessa Guisla d'Empúries va fer donació a la seu de Girona d'un alou en el seu terme parroquial. Més endavant, el 1127, Ramon Ademar de Rabós fa entrega dels seus drets de cobrament de setanta sous a aquesta església i als seus capellans. Novament, el 1279 i 1280, trobem referències a *Sti. Stephani de Pedroto* a les *Rationes*

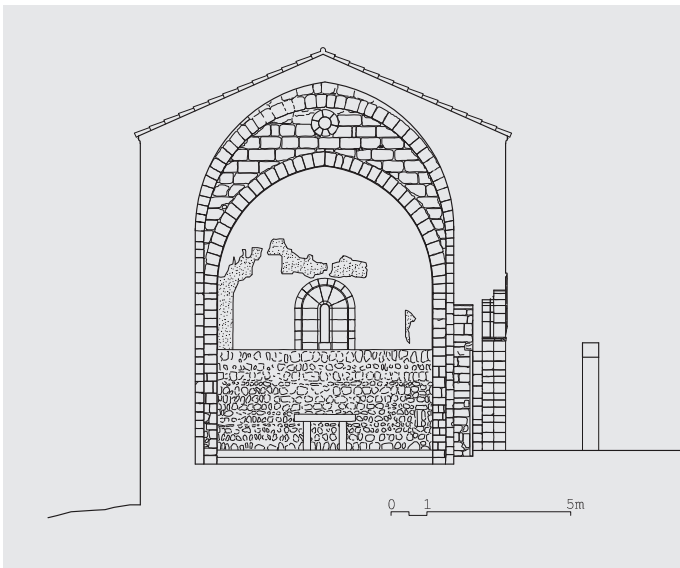

*Vista general
des de l'est*

Planta

Secció transversal

decimarum, que inclouen la relació d'esglésies que contribuïen a les croades. L'església s'esmenta en diversos documents del segle XIV (*Sancti Stephani de Petreto, Pedret o Padreto*), entre els quals els nomenclàtors de la diòcesi de Girona. Va perdre la seva condició de parròquia l'any 1968 a favor de la nova església construïda a Marzà.

El temple està construït sobre un petit terraplè rocós entre dues masies del nucli de Pedret. Destaca per les seves grans dimensions, tenint en compte que es tracta d'una parròquia rural. És un edifici d'una sola nau i planta rectangular, amb absis semicircular a l'est. La nau està coberta amb una volta de canó apuntat, mentre que l'absis es cobreix amb una volta de quart d'esfera i va precedit per un tram presbiteral cobert amb una volta més baixa que la de la nau, però també apuntada. La comunicació amb la nau es realitza mitjançant

un doble arc triomfal. A l'interior, els murs estaven coberts per unes pintures modernes força deteriorades i es va procedir a netejar-les i consolidar-les, de manera que en van quedar fragments només a la conca absidal i a algun intradós de les capelles laterals. Aquesta intervenció va deixar al descobert l'aparell, que a la zona inferior de l'absis està format per pedres de diferents mides, gairebé no desbastades i travades amb abundant morter, disposades de forma irregular. En canvi, als murs de la nau observem uns carreus de bona mida i factura, col·locats en filades horitzontals.

Hi ha dues portes d'accés, una a ponent i una altra al mur sud. La porta occidental, que va estar molt de temps tapiada, queda a considerable altura i en la restauració moderna del temple es va optar per convertir-la en un curiós balcó. És una obertura d'arc de mig punt adovellat. La porta meridional és la que dona, doncs, accés a l'interior del temple a través d'una escala lateral que salva el desnivell que hi ha. Aquesta portada presenta característiques similars a les d'altres esglésies rurals de la zona de l'Empordà o de les comarques veïnes del Rosselló, el Vallespir i la Garrotxa. Té una obertura delimitada per una llinda monolítica que presenta una creu grega inscrita en un cercle, coronada per un timpà llis cobert per tres arquivoltes. L'arquivolta exterior està protegida per una xambrana nacel·lada, que s'uneix a les impostes de les quals neixen les arquivoltes, motllurades amb el mateix perfil. L'arquivolta central és bossellada. Els muntants que sostenen el conjunt estan formats per carreus de grans dimensions i bona talla. Crida l'atenció l'existència d'una altra porta petita, tapiada, situada entre la portada principal i l'angle de ponent. Buscant una explicació a les seves petites dimensions (1 m d'altura per 60 m d'amplada), potser es podria tractar de la porta d'accés al comunidor o conjurador de la parròquia, que podem veure a la cantonada superior de la façana de ponent amb el mur sud.

Façana oest

Portada sud

L'edifici disposa de tres finestres que li donen llum, les tres de doble esqueixada i amb arc de mig punt. Una es troba al centre de l'absis i està formada per un doble arc de mig punt. L'arc intern munta sobre dues columnes de fust cilíndric i llis, coronades per sengles capitells esculpits de forma troncocònica invertida. El del costat esquerre té esculpida una figura humana envoltada de motius vegetals. Al capitell dret es representa un cap humà i un altre de zoomòrfic alternats amb decoració vegetal. Tots dos capitells van coberts per sengles cimacis que són més grans que la motllura que sostenen.

Hi ha una altra finestra al mur de migdia, entre la porta i la zona de llevant. És també de doble esqueixada amb arc de mig punt, formada per dovelles amb l'angle en cavet i, a la part exterior, una arquivolta formada per un fris amb dents de serra i un guardapols en cavet. Completa el conjunt la finestra de la façana de ponent, de característiques semblants a la de l'absis. Està situada al centre del mur, sobre l'antiga porta d'accés. Conté elements de les dues finestres descrites anteriorment. Comparteix amb la finestra de l'absis les columnes que comuniquen amb els capitells per un astràgal circular sense decoració. Dels dos capitells, només es conserva en bon estat el del costat dret, que ens mostra dos felins devorant el cap d'un humà que mostra les natges i l'esquena; mentre que el dret està tan erosionat que no es pot descriure. De les tres

arquivoltes, l'exterior mostra la mateixa decoració de dents de serra que trobem al mur sud i un guardapols en cavet, mentre que les impostes són semblants al guardapols de la finestra de migdia.

És clar que el model de les finestres segueix un esquema habitual a la regió empordanesa, nascut de la influència de l'escultura rossellonesa en marbre, tot i que simplificat i adaptat a les possibilitats d'un temple rural. Esglésies més o menys properes, com Sant Miquel de Solans o Santa Maria d'Agullana, ofereixen fórmules semblants, tot i que de més entitat. En tot cas, el tipus de construcció fa pensar que Sant Esteve de Pedret va ser construïda en època avançada del romànic, segurament en la segona meitat del segle XII.

Text i fotos: MJV - Plànols: CJGM

Bibliografia

ARNALL I JUAN, M. J., 1981-1982, pp. 86-87; BADIA I HOMS, J., 1977-1981, II-A, pp. 315-320; BADIA I HOMS, J., 2009, pp. 17-18, 36; BADIA I HOMS, J., 2007, pp. 7-9; BADIA I HOMS, J. i OLAVARRIETA I SANTAFÉ, J., 1985, p. 149; CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, IX, pp. 603-606; MONSALVATJE Y FOSSAS, F., 1909, pp. 34-35; PONS I GURI, J. M., 1964-1965, p. 17; RIUS I SERRA, J. M., 1946, pp. 81, 94.